

RAQAMLI TEXNALOGIYALAR VA GADJETLARNING BOLALAR EMOTSIONAL RIVOJLANISHIGA TA'SIRI

Surxondaryo viloyati Sariosiyo tumani

3-umumiy o'rta ta'lim maktabining psixologi

Sattorova Zulfiya Norqulovna

Annotatsiya: Ushbu maqolada zamonaviy raqamli texnologiyalar va turli elektron gadjetlarning bolalar emotsional rivojlanishiga qanday ta'sir ko'rsatishi tahlil qilinadi. Texnologiyalarning o'sib kelayotgan avlod uchun muvaffaqiyatli va kompleks rivojlanishdagi rolga diqqat qaratiladi. Tadqiqotda texnologiyalarning ijobiy va salbiy jihatlari, bolalarning ruhiy holati va ijtimoiy moslashuvga ta'siri ko'rib chiqiladi. Muallif mavjud ilmiy manbalar asosida xulosalar chiqaradi va kelajakda bolalarning barqaror emotsional rivojlanishini ta'minlash uchun tavsiyalar beradi.

Kalit so'zlar: raqamli texnologiya, gadjet, bola, emotsional rivojlanish, ruhiy salomatlik, ijtimoiy moslashuv.

So'nggi yillarda raqamli texnologiyalar yashin tezligida rivojlandi va inson hayotining ajralmas qismiga aylandi. Ayniqsa, bolalar hayotida turli elektron gadjetlar – smartfonlar, planshetlar, kompyuterlar va televizorlar – keng tarqaldi. Ularning hayotida texnologiyalar shunchalik chuqur o'rin egalladiki, ko'plab mutaxassislar va ota-onalar gadjetning rivojlanayotgan organizmga qanday ta'sir etishi haqida o'ylashmoqda. Bolalarning emotsional rivojlanishi keng va murakkab jarayon bo'lib, unda atrofdagi muhit, oilaviy sharoit, jamiyat va albatta, bugungi tezkor texnologiyalar asosiy rol o'ynaydi. Raqamli texnologiyalarning bolalarga ta'siri ikkiyoqlama bo'lib, ayrim jihatlarda foydali, ba'zilarida esa xavfli bo'lishi mumkin. Maqolada aynan ushbu ko'p qirrali jarayon keng tahlil qilinadi [1].

Raqamli texnologiyalar va gadjetlardan foydalanish bolalarda ko'plab yangicha imkoniyatlar ochib bermoqda. Virtual olamda yangi bilim va ko'nikmalarni egallash, qiziqarli interaktiv dasturlar orqali dunyoqarashini kengaytirish mumkin. Masalan, interaktiv o'yinlar bolalarning diqqatini jamlash, muammolarni hal qilish va ijodiy tafakkurini rivojlantiradi. Shu bilan birga, zamonaviy texnologiyalar orqali yangi do'stlar orttirish, muloqot ko'nikmalarini oshirish va qiziqishlarini kengaytirish imkoniyati mavjud. Biroq, raqamli vositalardan haddan tashqari foydalanish bolalar emotsional rivojlanishiga salbiy ta'sir qilishi mumkin. Ayrim bolalar virtual olamga mukkasidan ketib, haqiqiy hayotdagi muloqotdan chetda qolishi, yaqinlari bilan hissiy bog'lanishning sustlashishi mumkin. Shu bois, bugungi kunda bolalarning emotsional holatini monitoring qilish va gadjetlardan unumli foydalanish muhim masalaga aylanib bormoqda [2].

Ko'plab tadqiqotlar shuni ko'rsatmoqdaki, raqamli texnologiyalarning to'g'ri va nazorat ostida qo'llanishi bolalarda ijobiy natijalar keltirib chiqaradi. Avvalo, bolalarning muloqot qilish imkoniyatlari kengayadi, chet ellik tengdoshlari bilan do'stlashishi, turli millat, madaniyatlarni o'rganish imkoniyati paydo bo'ladi. Interaktiv o'yinlar, ta'limiy dasturlar bolalarning tafakkur, mantiqiy fikrlash va kreativ fikrlashini rivojlantiradi. Shuningdek, texnologiyalar bolalarda mustaqillik hissi, qaror qabul qilish qobiliyatining rivojlanishini rag'batlantirishi mumkin.

Bolalar axborot texnologiyalari orqali turli yangi bilimlarni, zamonaviy kasblar va san'at yo'nalishlarini o'rganadilar. Bu esa ularning dunyoqarashini kengaytiradi, mustaqil fikr yurita oladigan shaxs sifatida kamol topishiga zamin yaratadi. Aksariyat hollarda, bolalar kattalarday mustaqil axborot izlab, o'z qiziqishlarini rivojlantiradi.

Shunga qaramay, turli tadqiqot va kuzatuvlar bolalarda vaqtida va to'g'ri nazorat qilinmagan texnologiya va gadjetdan foydalanish emotsional muammolar

paydo bo‘lishiga olib kelishini tasdiqlaydi. Jumladan, bolalar muloqotda passivlik, yolg‘izlik, tushkunlik, xavotir va uyatchanlik xislarini boshdan kechirishi mumkin.

Bundan tashqari, haddan tashqari ko‘p gadjetdan foydalanish bola tafakkurining zaiflashishi, e‘tiborning pasayishi va ijtimoiy rivojlanishining sekinlashuviga olib keladi. Bu esa ularning real hayotda do‘st topishi, jamoaga moslashishi va his-tuyg‘ularni ifoda etishda qiyinchiliklarni yuzaga keltiradi. Bolalar internetdagi zo‘ravonlik (kiberbulling), noto‘g‘ri ma’lumotlar va yoshiga mos kelmaydigan kontentdan ham aziyat chekishi mumkin.

Yana bir muhim muammo, bolalarning uyqu tartibi, jismoniy sog‘ligi va ko‘z salomatligi gadjetlardan to‘g‘ri foydalanilmasa, zarar ko‘radi. Betartib va me’yorsiz texnologiya qo‘llanishi bolalarning nevrologik va psixologik holatiga salbiy ta’sir ko‘rsatadi. Bola emotsional rivojlanishida ota-onalar va tarbiyachilarning roli beqiyos. Aynan kattalar texnologiyalardan mas’uliyatli foydalanish modelini ko‘rsatib, bolalarni to‘g‘ri yo‘naltirishi lozim. Ota-onalar texnologiyadan foydalanish vaqtini cheklash, kontentning sifatini nazorat qilish, bolalar bilan jonli muloqot qilish, ularni sport va boshqa jismoniy mashg‘ulotlarga jalb etish bilan bolalarning sog‘lom va barqaror rivojlanishini ta’minlaydi.

Pedagoglar ham zamonaviy ta’lim jarayonida texnologiyalarning ahamiyati, ularning imkoniyatlari va salbiy jihatlari haqida ma’lumot berib, bolalarni ongli, ehtiyotkor va to‘g‘ri foydalanishga o‘rgatishlari lozim.

Bugungi globallashuv jarayonida texnologiyalarning rivojlanishi turli muammolarni ham keltirib chiqarmoqda. Ijtimoiy tarmoqlarda ko‘p vaqt o‘tkazish, virtual muloqotning ortib borishi ayrim bolalarda real hayotdan uzoqlashish, ijtimoiy izolyatsiya kabi muammolarni keltirib chiqaradi. Shu sababli, zamonaviy jamiyatda bolalarning emotsional rivojlanishini ta’minlash — dolzarb vazifadir. Dasturiy ta’minot va onlayn platformalardan foydalanishda xavfsizlik choralari, farzandlar bilan ochiq munosabat va ishonchli muhit yaratish asosiysi hisoblanadi. Bu butun jamiyat oldida turgan masaladir. So‘nggi yillarda ta’lim tizimida va oilaviy

muhitda raqamli texnologiyalardan foydalangan holda bolalarning emotsional rivojlanishini boshqarish, psixologik qo'llab-quvvatlash dasturlari va treninglar soni oshmoqda. Smart-gadjetlardan foydalanishni cheklovchi va nazorat qiluvchi dasturlar, bolalarda yuqori emotsional ong va ijtimoiy kompetensiyani rivojlantirishga xizmat qiluvchi o'yin va dasturlar yaratilmoqda.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, raqamli texnologiyalar va gadjetlarning bolalar emotsional rivojlanishiga ta'siri murakkab va ko'p qirrali. Texnologiyalar to'g'ri, nazorat va me'yorda qo'llanilsa, bola zamonaviy dunyo talablariga moslashishi, keng dunyoqarashga ega bo'lishi va yuqori darajada emotsional rivojlanishi mumkin. Biroq, nomaqbul va me'yorsiz foydalanish salbiy oqibatlarga olib kelishi mumkin. Shu bois, ota-onalar va pedagoglar bola hayotida sog'lom muhit yaratish, texnologiyalardan mas'uliyatli foydalanishga e'tibor qaratishlari lozim. Bolalarning to'laqonli emotsional rivojlanishi uchun texnologiyalarni hayotga to'g'ri integratsiya qilish, real muloqot va hissiy rivojlanishga alohida ahamiyat berish hozirgi davrda eng asosiy vazifalardan biridir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Yusupova N. A. Bolaning psixologik rivojlanishida zamonaviy texnologiyalarning o'rni. – Toshkent: “Fan va texnologiya”, 2021.
2. Kamalova D. D. Raqamli ta'lim vositalari va bolalar tafakkurining rivojlanishi. – Samarqand: “Innovatsiya”, 2022.
3. Qodirova M. R. Bolalarda ijtimoiy-emotsional ko'nikma va axborot texnologiyalari. – Toshkent: “Barkamol avlod”, 2020.
4. Kattabekov Sh. Sh. Ota-onalar uchun bolalar va gadjetlar: Zamonaviy muammolar. – Buxoro: “Oila va jamiyat”, 2023.
5. Mamadaliyeva S. P. Mediatexnologiyalar va bolaning emotsional salomatligi. – Toshkent: “Shifo”, 2019.

6. Tojiboyeva Z. N. Bolalarda internetga qaramlik muammosi va uning oqibatlari. – Namangan: “Psixologiya va Hayot”, 2021.

7. Mahmudov F. T. “Axborot texnologiyalari va bolalarning psixologik holati”. – Farg‘ona: “Yangi asr”, 2022.